

Tollbehandlingen av fisk og sjømat

For å oppnå tollfrihet eller redusert toll på norsk sjømat til Europa må fiskeeksportører sette seg inn i et omfattende avtale- og kvotesystem, i tillegg til regelverk om opprinnelse og fartøyskrav, dokumentasjonskrav og utregning av eksportavgift.

Tollrådgiver
Helene Hval
Senior Manager BDO Advokater

Tollrådgiver
Cato Huseby
Senior Manager, BDO Advokater

Fokus på tollbehandling

I en artikkelserie vil vi sette søkelys på spørsmål knyttet til tollbehandling av varer. Artikkelen vil blant annet omfatte import- og eksportprosedyrer, regelverket knyttet til frihandelsavtaler, særavgifter og tiltak i forbindelse med Brexit. Forfatterne er tollrådgivere ved BDO Advokater AS.

For små og mellomstore bedrifter kan regelverket oppleves som så komplekst, at de heller velger å betale toll i mot-takerlandet. Med tollsatser inn til EU på opp mot 20 %, kan det bidra til en vanskelig konkurransesituasjon.

EU reguleres av tre avtaler

EU er vår største marked, noe som betyr at mesteparten av handelen med norsk fisk reguleres av tre forskjellige avtaler:

- *Fiskebrevet*. Frihandelsavtalen EF/Norge fra 1973 omfattet ikke han-

del med fisk og fiskeprodukter, men i en egen brevveksling – Fiskebrevet – forpliktet Norge seg til å gi lettelse på blant annet vin, mot å få lettelse i importen av fisk og fiskeprodukter, full tollfrihet på klippfisk av torsk, og tollreduksjon på frysede fileter av sild og makrell (3 %) og frysede, pillede reker (7,5 %).

- *Kompensasjonsavtalene*. Tilleggsavtaler til EØS-avtalen med land Norge tidligere har hatt avtaler med og som har blitt med i EU. For at Norge ikke skal få dårligere behandling ved eksport av fisk til

disse landene etter at de ble medlem av EU, har vi inngått kompensasjonsavtaler. Disse kvotene gir tollfrihet på ulike produkter av bl.a. laks, reker, krabber, makrell og sjøkreps, samt tollreduksjon på frysede sildelapper.

- *EØS-avtalens protokoll 9*. Avtalen gir tollfrihet på hvitfisk (torsk, sei, hyse, blåkveite) og tollreduksjon for blant annet frysede fileter av hvitfisk. Tollpreferansene som er gitt i Protokoll 9 omfatter ikke følgende viktige fiskeslag for Norge: sild, makrell, laks, reker og kamskjell. Her er det derfor Fiskebrevet, kompensasjonsavtaler eller WTO-satser som regulerer handelen.

Passerte 100 milliarder kroner

I 2019 ble «100 milliarder-grensen» på eksportert norsk sjømat passert for første gang. Tallet har økt hvert eneste år siden rekordåret 2015. I 2018 var det nærme, med hele 99 milliarder, noe som tilsvarer 2,7 millioner tonn sjømat. Det var en volumøkning på 4 % og en verdiøkning på 5 %, eller 4,6 milliarder kroner mer enn i 2017.

I løpet av de ti siste årene har verdien av norsk sjømateksport økt med 122 %.

Laks, torsk, sei og kongekrabbe er de mest populære slagene. Laks alene sto for hele 67,8 milliarder kroner i 2018. 73 % av eksportverdien gikk til Europa.

Det finnes totalt 75 forskjellige kvoter som kan gi tollfrihet eller tollreduksjon for forskjellige fiskeprodukter ved eksport til EU. Kvotene fungerer etter «først til mølla»-prinsippet ved innfortolling til EU. Når kvotene er brukt opp, går handelen etter EØS-avtalens Protokoll 9, der det ikke er noen kvoteavgrensning. Sjømatrådet publiserer ukentlig oppdateringer over hvor mye som er igjen på de forskjellige kvotene til EU, på sin hjemmeside, og man

I løpet av de ti siste årene har verdien av norsk sjømateksport økt med 122 %.

kan også gå inn i EU sin tolltariff: TARIC og slå opp kvotene på varenummer.

Norsk fisk?

Hovedreglene er at fisken må være fremstilt i sin helhet i Norge, eller ha gjennomgått nok bearbeiding i Norge, for å kunne kalle den «norsk».

Fiskebrevet har sine egne opprinnelsesregler, som både tar for seg produktet og krav til fartøyet som har bedrevet fangsten. I hovedtrekk sier reglene at produktet skal ha fremkommet ved fiske i Norge, av norsk fartøy.¹

For eksport på en kvote fra en av Kompensasjonsavtalene eller under EØS-avtalen er det opprinnelsesreglene i PEM (Pan-Euro-Med)-konvensjonen som gjelder. Tidligere hadde EØS-avtalen egne opprinnelsesregler i avtalens Protokoll 4, men denne er på lik linje med de fleste andre europeiske avtaler nå blitt erstattet med en link til PEM-konvensjonen, slik at alle avtalene innenfor det pan-europeiske området (inkludert Middelhavslan-
dene Algerie, Egypt, Israel, Jordan, Libanon, Marokko, Tyrkia, Syria, Tunisia, Vestbredden og Gaza-stripen.)

¹ Med «norsk fartøy» i Fiskebrevet, menes fartøy som er registrert i Norge, fører norsk flagg, der kaptein, skipets offiserer og 75 % av mannskapet er fra EU-stater eller Norge, og hvor andel på minst 50 % eies av EU eller norske statsborgere, samt krav til styret og kapitalen.

opererer med felles opprinnelsesregler. Dette er gjort for å gjøre det enklere å drive handel med flere forskjellige land, samt at man med denne konvensjonen også åpner for å benytte innsatsvarer fra de forskjellige landene som er med i konvensjonen, til fremstilling av et opprinnelsesprodukt.

Også her finner man egne regler til fartøyet, mannskapet og eierforholdet, tilsvarende de i Fiskebrevet.

Dokumentasjonskravene

For å oppnå tollfrihet eller redusert toll på bakgrunn av en av avtalene over, må fisken følges av et opprinnelsesdokument. Det kan enten være opprinnessertifikatet EUR.1 utstedt av eksportør og stemplet av tolletaten, eller en opprinnelseserklæring² utstedt av eksportører som har blitt godkjente av tolletaten. Har fisken vært gjennom flere ledd/leverandører, skal den følges av nasjonale leverandørerklæringer. Fisken skal kunne følges helt fra landing, via eventuell produksjon og frem til eksporttidspunktet.

Brukes en av kvotene fra en kompensasjonsavtale, eller fiskebrevet, skal «Norge» angis som opprinnelsesland, enten på EUR.1-sertifikatet eller på opprinnelseserklæringen. Eksporteres

² Opprinnelseserklæringer kan benyttes av ikke-godkjente eksportører opp til kr 50.000,-

det under EØS-avtalen, skal opprinnelse være angitt som «EØS». Skulle kvotene være oppbrukt ved eksporttidspunktet, vil EØS-opprinnelse bli godkjent. Fisken endrer da status fra «Norsk» til «EØS»-fisk. Det er ikke mulig å «helgardere» ved å påføre Norge/EØS som opprinnelsesland. Opprinnelsesbevis på slik påtegning vil bli underkjent i importlandet.

Det er ikke behov for sertifikater fra Mattilsynet når man eksporterer til EU. Gjennom EØS-avtalen er Norge harmonisert med EU på matområdet. Det er dermed dokumentfri handel mellom Norge og EU. Andre land utenfor EU kan ha krav om spesifikke eksportdokumenter, som man kan få etter søknad hos Mattilsynet.

Eksportavgift på fisk

For å kunne eksportere fisk og fiskevarer må eksportøren være registrert som eksportør av Norges sjømatråd. Årsavgift for registrering er kr 15 000 og skal betales til Norges sjømatråd. I tillegg skal det betales eksportavgift etter satser mellom 0,30 – 1,05 % av FOB-verdien på fisken. (FOB – Free on board, Incoterm). Enkelte forsendinger er unntatt eksportavgift på fisk, blant annet sendinger med fisk til hjelpeorganisasjoner.